Ähtärin kaupungin varhaiskasvatuksen paikallinen suunnitelma

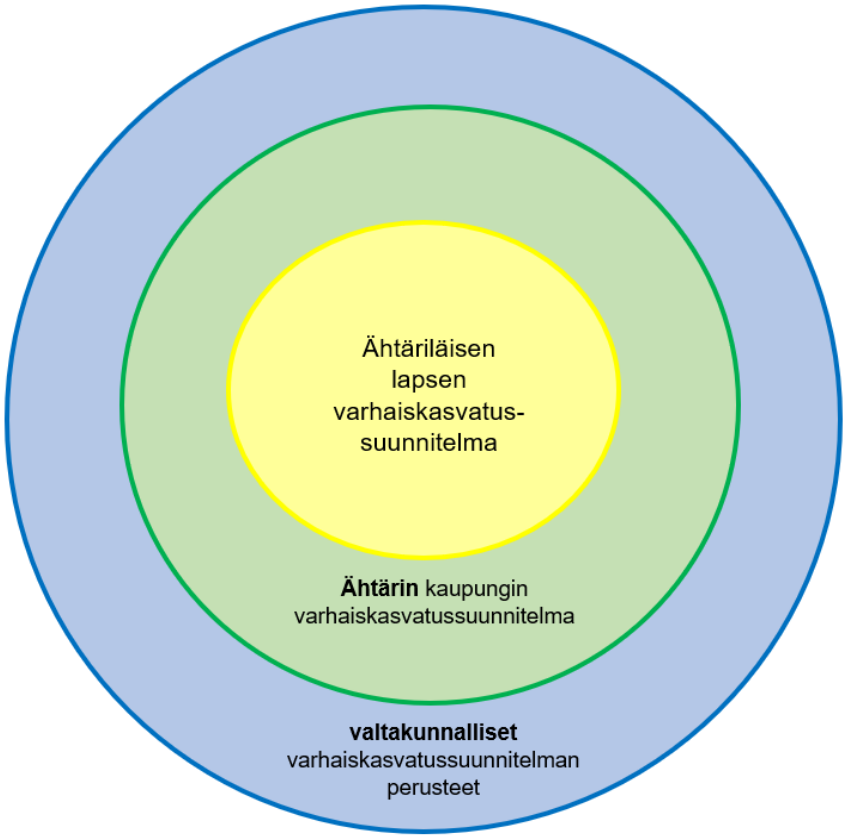

Kuva: Jenna Rautio

1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain perusteella annettu Opetushallituksen valtakunnallinen määräys varhaiskasvatuksen toteuttamisesta. **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa** säädetään lapsen **oikeudesta varhaiskasvatukseen** sekä **varhaiskasvatuksen tavoitteista**. **Varhaiskasvatusta suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan, ja kehitetään täydentämällä paikallisesti valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa**. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa Ähtärin varhaiskasvatusta. Esiopetuksen valtakunnallinen ja alueellinen opetussuunnitelma on yhdenmukainen valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on Ähtärissä kolmitasoinen. Se koostuu lain velvoittavasta **valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisesta** toimintaa ohjaavasta **sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vahvistamasta varhaiskasvatussuunnittelun asiakirjasta** sekä lain velvoittamista **lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.**

Kuva: Varhaiskasvatussuunnitelman eri tasot.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on kuitenkin ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten kehityksestä, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen järjestämisen tavoitteena Ähtärissä on varmistaa koulutuksellinen tasa-arvo ja laatu sekä luoda yhdenvertaiset edellytykset lapsen oppimiselle, edistää elinikäistä oppimista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Näihin periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus, eriarvoistumisen ehkäiseminen ja yhteisöllisyys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ja paikallisen suunnittelun tavoitteena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

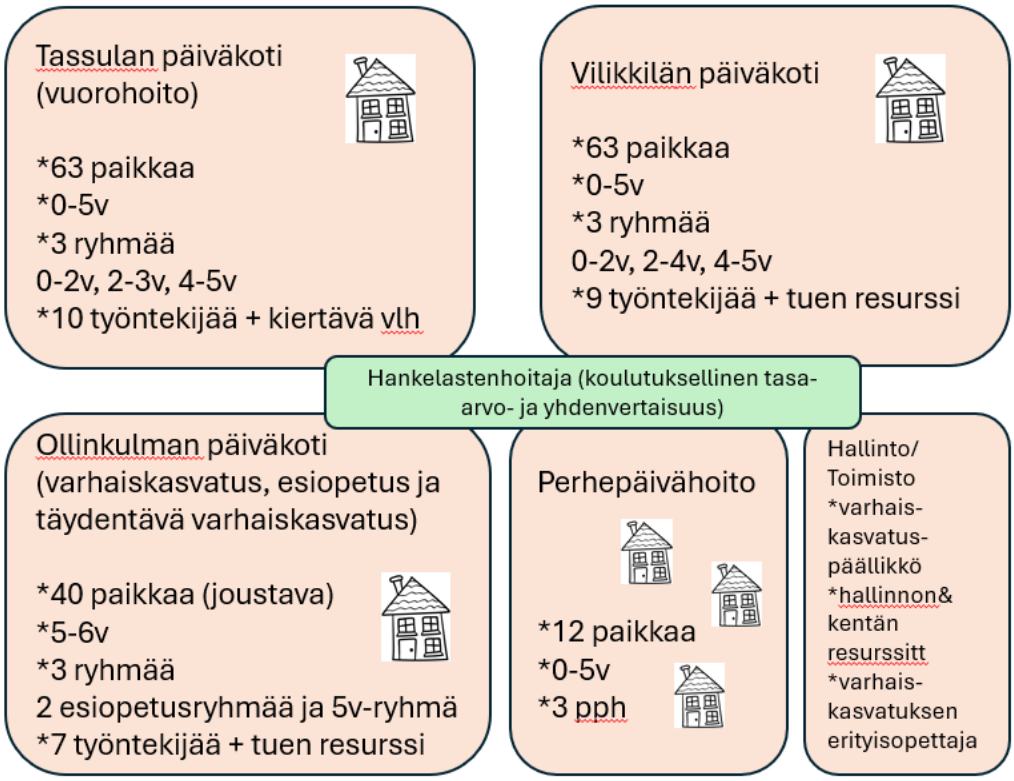
1.1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa pedagogista kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti kokopäiväpedagogiikka. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä**. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja henkilöstöä oikeudellisesti velvoittava määräys, jota tämä paikallinen suunnittelu vahvistaa.**

1.2. Varhaiskasvatuksen paikallinen suunnittelu

Varhaiskasvatuksen järjestäminen sisältää varhaiskasvatuksen suunnittelun lisäksi varhaiskasvatuksen toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen. Paikallinen suunnittelun asiakirja on strateginen ja pedagoginen työväline, joka tarkentaa varhaiskasvatuksen järjestäjän ja toimipaikkojen paikallista toimintaa ja työtä. Ähtärissä laaditaan velvoittavaan valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuva sivistys- ja hyvinvointilautakunnan hyväksymä paikallinen varhaiskasvatuksen suunnitelma, joka koskee kaikkia päiväkoteja ja perhepäivähoitoa. Sen tavoite on varhaiskasvatuksen sisällön ja

toiminnan kehittäminen ja yhtenäistäminen paikallisesti sekä paikallisten vahvuuksien hyödyntäminen varhaiskasvatuksen arjessa. **Tämän lisäksi tehdään yksikkö-ja/tai ryhmäkohtaisia varhaiskasvatuksen kausittaisia pedagogisia suunnitelmia ja tiimisopimuksia,** joihin sisällytetään lapsia koskevista suunnitelmista sisältöalueita, toimintamenetelmiä ja teemoja arkeen.

Kuva: Ähtärin varhaiskasvatus 1.8.2026

Varhaiskasvatussuunnitelmia toteutetaan Ähtärissä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. **Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon paikalliset erityispiirteet, eri toimintamuodot, toimintakauden pedagogiset painotukset, lasten tarpeet** sekä **varhaiskasvatusta koskevan kansallisen ja paikallisen arviointitiedon** ja **kehittämistyön arvioinnit ja tulokset.**

Varhaiskasvatuksen suunnittelussa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Ähtärin kaupungin kotoutumissuunnitelma
- Ähtärin kaupunkistrategia

- Ähtärin kaupungin tasa-arvosuunnitelma
- Ähtärin kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma

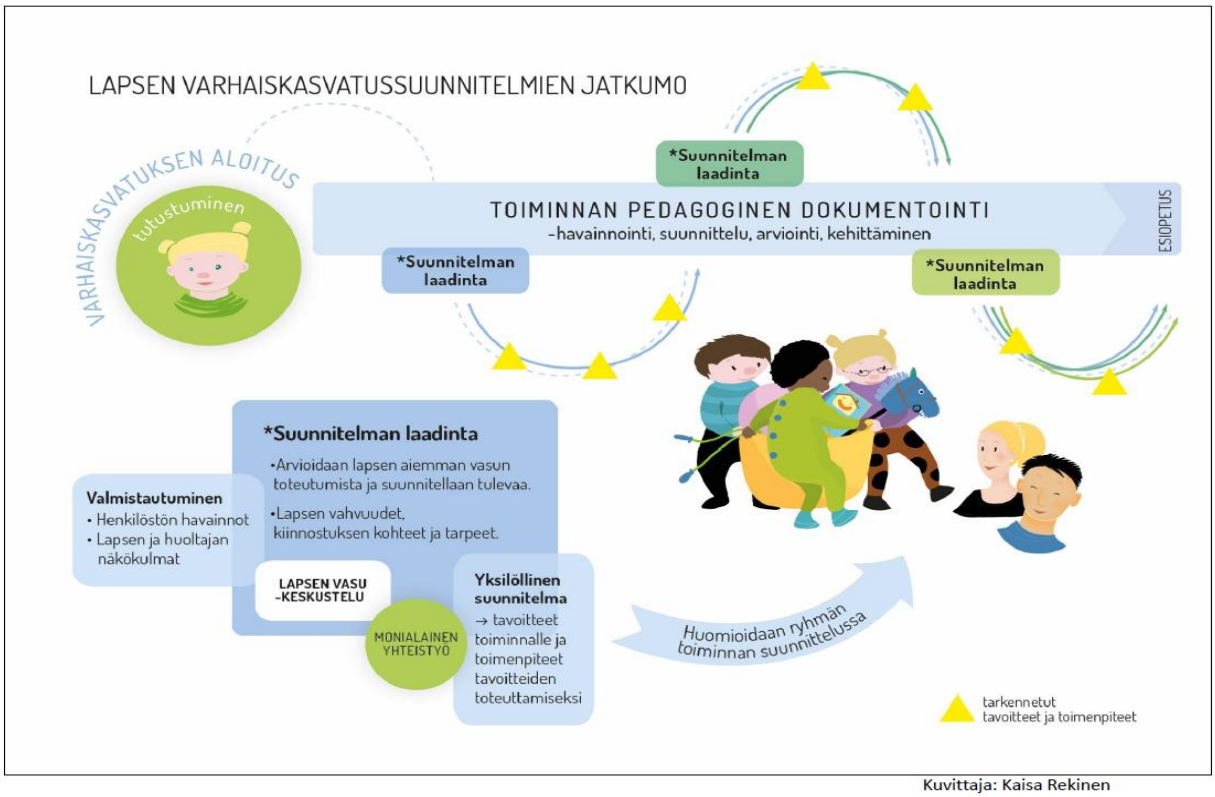

Kuva: Toimintakauden 2026-2027 pedagogiset painopisteet

Ähtärissä on käytössä nivelvaiheiden tiedonsiirto varhaiskasvatusyksiköstä toiseen, varhaiskasvatuksesta esiopetukseen sekä esiopetuksesta kouluun siirryttäessä. Varhaiskasvatuksen arviointia toteutetaan paikallisesti monella eri tasolla. Varhaiskasvatuksen järjestäjänä kaupunki varmistaa ja antaa edellytykset varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnitella, toteuttaa, arvioida ja kehittää varhaiskasvatusta paikallisesti toteuttamalla erilaisia arviointeja ja vahvistamalla toimintavuosittain osallistavia toimintatapoja tämän toteuttamiseksi.

1.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan varhaiskasvatuslain ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti sähköisenä Päikky-järjestelmässä. Jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle **laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma**, joka turvaa hänelle varhaiskasvatuslain mukaisen oikeuden saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman **lähtökohtana on lapsen mielipide, etu ja tarpeet.**

Kuva: Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan kokonaisprosessi (Opetushallitus, oph.fi)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. **Lapsen mielipide ja toiveet selvitetään ja huomioidaan suunnitelmassa.** Lapsen näkökulmia selvitetään esimerkiksi haastattelemalla, kuvavalinnoilla, havainnoimalla, leikeissä ja piirroksilla. Tavoitteita toiminnalle asetettaessa otetaan huomioon lisäksi huoltajien ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista varhaiskasvatuslain edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat **tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin, toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.** Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista **vastaa varhaiskasvatuksen opettaja.** Perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta vastaa **varhaiskasvatuspäällikkö.** Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja toteutumisen arviointiin osallistuvat varhaiskasvatuksen muu henkilöstö ja tarpeen mukaan varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat ja/tai muut tarvittavat tahot.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa **kuvataan lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet**. On tärkeää, että lapsen

mielipiteen lisäksi, huoltajien ja henkilöstön yhteisestä keskustelusta nousseet **keskeiset näkemykset** lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta **kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan**. Huoltajien ajatukset lapsen varhaiskasvatuksesta toteutuvat keskusteluiden lisäksi erilaisilla kyselyillä ja lomakkeilla. Paikallisesti tehty varhaiskasvatuksen vasun vuosikello tukee henkilöstöä vasutyöskentelyssä ja huoltajien osallisuutta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. Pedagogista dokumentointia käytetään hyödyksi suunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelmaa laadittaessa huomioidaan myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan **kirjataan lapsen tarvitsema tuki ja sen toteuttaminen.** Mikäli lapsella on jokin pitkäaikainen ja/tai vaativa lääkehoidollinen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa varhaiskasvatuspäivän aikana, kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot lapsen lääkehoidon toteuttamisesta/sairaudesta, ja laaditaan erikseen lapsikohtainen lääkehoitosuunnitelma.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan ja suunnitelmaa tarkistetaan vähintään kerran toimintavuodessa ja/tai tarpeen mukaan useammin. Suunnitelma tarkistetaan aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla henkilöstöltä, muulta viranomaiselta, jonka kanssa on tehty lapsen asioissa yhteistyötä, tai lapsen huoltajilta**. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.**

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sisältää Ähtärissä seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat pedagogiset tavoitteet toiminnalle sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi sekä toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki
- varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot lapsen mahdollisesta lääkehoitosuunnitelmasta
- lapsen mielipiteet, sekä henkilöstön ja huoltajan yhteisistä keskusteluista nousseet keskeiset näkemykset
- suunnitelman laatija ja suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu, ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan Päikky-järjestelmään. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen suunnitelma kirjataan Wilmaan osana lapsen esiopetuksen suunnitelmaa.

Lapsi vaihtaa varhaiskasvatuspaikkaa Ähtärissä.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy Päikky-järjestelmässä lapsen mukana uuteen yksikköön.
Lapsi siirtyy esiopetukseen.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy Päikky-järjestelmässä esiopetukseen.
Lapsi jää pois varhaiskasvatuksesta.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma arkistoidaan toimistolla sähköisesti. Jos lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen toisella paikkakunnalla, toimitetaan pyynnöstä kopio huoltajalle/uuteen paikkaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Lisäksi vasuun tehdään kirjaus tiedonsiirrosta toiselle paikkakunnalle.

Kuva: Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arkistointi

1.4. Paikallisesti tarkennettavat asiat

Varhaiskasvatuksen järjestäjänä Ähtärin kaupunki tarkentaa paikallisen suunnittelun avulla lain velvoittamista, vahvistaa yhteisiä toimintatapoja ja konkretisoi varhaiskasvatuksen toteuttamista. Paikallista suunnittelua Ähtärissä toteutetaan varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti ja varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii, että paikallisessa suunnittelussa noudatetaan varhaiskasvatuslakia ja valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrää varhaiskasvatuksen järjestämisestä sekä pedagogisista tavoitteista varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöistä. Paikallinen varhaiskasvatuksen suunnitelma tehdään toiminnan kehittämiseksi ja varhaiskasvatuksen yhtenäistämiseksi eri yksiköiden välillä.

Ähtärin varhaiskasvatussuunnitelma on luettavissa Ähtärin kaupungin verkkosivuilla ja varhaiskasvatuksen omilla Peda.net -verkkosivuilla. Ähtärin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta sekä päivitysprosessista vastaa varhaiskasvatuspäällikkö ja paikallisen suunnittelun asiakirja vahvistetaan toimintavuosittain sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa.

2 Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Ähtärin sijainti, vesistöjen ja metsien äärellä, sekä osallistava ja aktiivinen varhaiskasvatus mahdollistaa monipuolisen ja laadukkaan sosiaalista pääomaa kasvattavan oppimisympäristön eri varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa.

2.1. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon paikallisessa varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja varhaiskasvatuksen lapsiryhmät sekä henkilöstörakenne muodostetaan siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa kokonaisvaltaisesti. Yksikkökohtaisesti tarkennetaan arvoperustaa ja oppimiskäsityksiä sekä laaja-alaisen osaamisen menetelmiä, kirjaamalla niitä yksiköissä tiimikirjaan. Lapsi- ja henkilöstörakenteiden muodostamisessa huomioidaan lisäksi erilaiset tarpeet kestävän toimintakulttuurin näkökulmasta, henkilöstön koulutus ja osaaminen sekä lapsiryhmän kokonaistilanne suhteessa toimintaympäristöön ja järjestämisen kokonaisresursseihin.

Ähtärissä varhaiskasvatusta tarjoavat päiväkodit sekä perhepäivähoitajat. Ähtärin päiväkodeissa toimitaan lapsen kasvua kokonaisvaltaisesti tukevissa pienryhmissä kokopäiväpedagogiikan ja vahvan yleisen tuen avulla. Leikki, läsnäolo, luonto, yhdenvertaisuus, yhteistyö ja vuorovaikutus sekä osallisuus ovat jokapäiväisiä pedagogisia toimintatapoja koko varhaiskasvatuksessa. Päiväkotiryhmissä työskentelee varhaiskasvatuksen opettajia ja lastenhoitajia yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Tassulan päiväkodissa toimii kolme ryhmää; Puput, Ketut ja Nallet. Kaupungin vuorohoito on keskitetty Tassulaan. Päiväkodin keskeinen sijainti mahdollistaa keskustan palveluiden, rantapuiston, kirjaston ja liikuntahallin hyödyntämisen luontevana osana toiminta- ja oppimisympäristöjä.

Vilikkilän päiväkodissa toimii kolme ryhmää; Jekut, Metkut ja Temput. Päiväkodin välittömässä läheisyydessä sijaitsevat oppimisympäristöjä hyvin täydentävät monipuoliset ulkoilu- ja retkeilymahdollisuudet, kuten Mustikkavuoren metsät, uimaranta, pururadat ja liikuntakeskus.

Ollinkulman päiväkodissa järjestetään 5-6 -vuotiaiden varhaiskasvatuksen lisäksi varhaiskasvatuksen esiopetusta ja esiopetuksen täydentävä varhaiskasvatus. Tilat sijaitsevat

lähellä keskustan keskeisiä palveluja, esimerkiksi liikuntahallia, kirjastoa ja tekonurmikenttää hyödynnetään osana oppimisympäristöjä. Yhteistyö samoissa tiloissa toimivan koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa on päivittäistä. Samassa pihapirissä sijaitsevan Otson yhtenäiskoulun kanssa yhteistyötä tehdään esi- ja alkuopetuksen välillä säännöllisesti.

Päiväkotien väliset yhteisesti sovittavat ”leikkitreffit” leikkipuistoissa, videopuhelut toiseen yksikköön, yhteiset näyttelyt ja tapahtumat sekä muut mahdolliset kohtaamiset, varahoitojärjestelyt ja keskitetty varhaiskasvatustoiminta vahvistavat vertaisten yhteistyötä ja osallisuutta sekä luovat mahdollisuuksia erilaisille sosiaalisille yhteyksille osana lapsen koulupolun jatkumoa.

Perhepäivähoitokodeissa toiminta on kodinomaista, pienessä ryhmässä tapahtuvaa pedagogista varhaiskasvatusta, jossa korostuvat arjen tilanteet, läsnäolo ja leikki sekä lähellä sijaitsevat leikkipuistot ja luonto. Yhteistyötä päiväkotien kanssa vahvistetaan varahoitojärjestelyjä tukien. Lasten osallisuus toimii tekemisen lähtökohtana ja yksilöllisyyden huomioimisella vahvistetaan lapsen itsetuntoa kasvun ja oppimisen pohjana.

Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen välinen yhteistyö rikastaa lapsen toimintaympäristöä ja vahvistaa lapsen käsitystä lähiympäristöstä. Perhepäivähoitajilla on mahdollisuus käyttää päiväkodin tiloja ja osallistua toimintaan esim. erilaisiin tapahtumiin, retkiin ja ulkoiluihin. Perhepäivähoidossa oleville lapsille on nimetty varahoitopaikka päiväkodeista. Perhepäivähoidon ja päiväkodin yhteistyöllä vahvistetaan arjessa mm varhaiskasvatuksen varahoitojärjestelyjä mahdollistamalla yhteiset leikit läheisten yksikköjen välillä. Perhepäivähoitajat kokoontuvat leikkipuistoissa ja toteuttavat erilaista yhteistä toimintaa toimintavuosittain.

2.2. Ähtäriläisen varhaiskasvatuksen arvoperusta

Ähtärin varhaiskasvatuksen arvot pohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä kaupunkistrategian yhteisiin arvoihin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, tulla kuulluksi ja nähdyksi. Lapsille annetaan mahdollisuus kiireettömään, monipuoliseen ja oppimista tukevaan arkeen ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön. Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea, jota tarjotaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

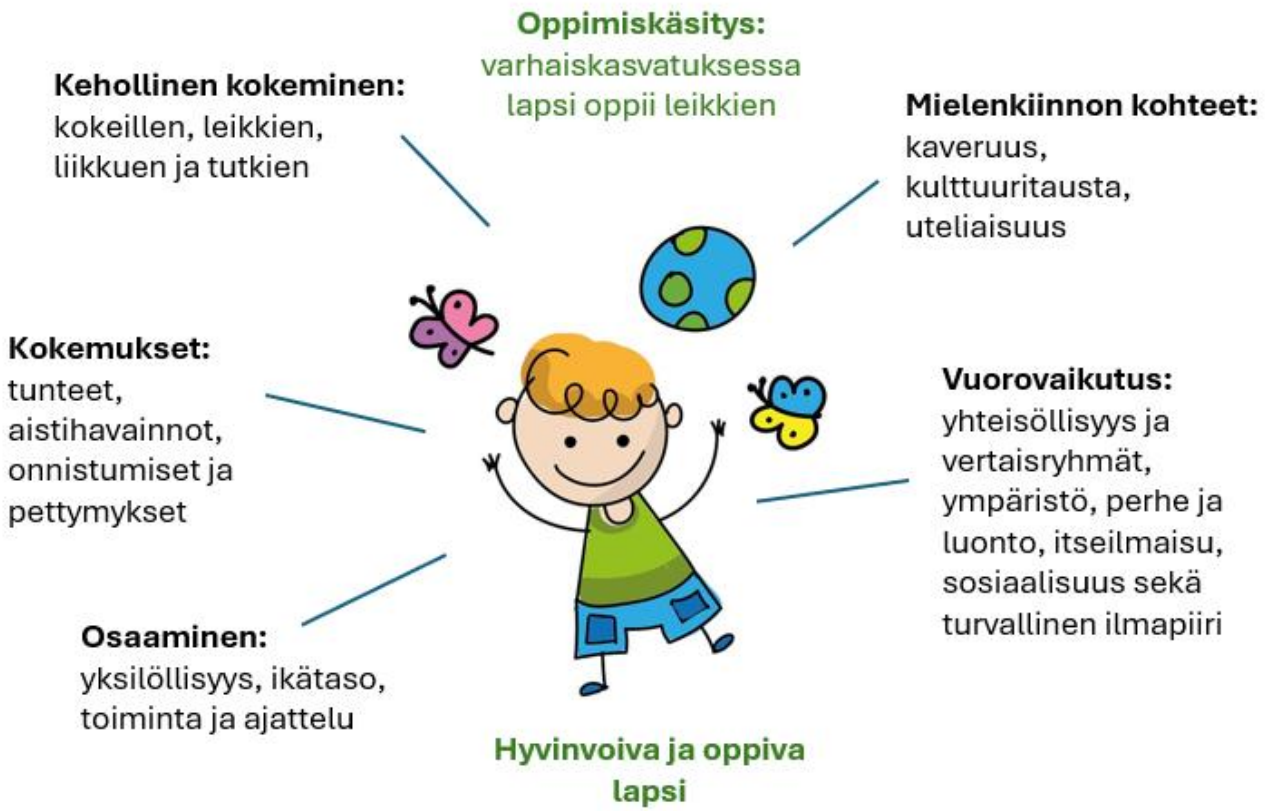
Varhaiskasvatuksen arvot paikallisesti määriteltyinä ovat lapsen etu, avoimuus, luotettavuus, rehellisyys, kunnioitus, kannustaminen, kehuminen, osallisuus, perhe, luonto ja vuorovaikutus sekä leikin tärkeys lapsen arjessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö varmistaa toiminnallaan, että lapsen arjessa paikallisesti määritellyt arvot toteutuvat kokopäiväpedagogisesti jokaisessa lapsiryhmässä lapsen oikeuksia noudattaen.

Kuva: Huoltajien ja henkilöstön ajatuksia arvoista

2.3. Oppimiskäsitys

Paikallisessa varhaiskasvatuksen suunnittelussa kokopäiväpedagogiikka perustuu yhdessä määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta uteliaana ja aktiivisena toimijana, lapsuudesta sekä oppimisen kokonaisuudesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi, joka näkyy paikallisessa toimintakulttuurissa ja oppimisympäristöissä.

2.4. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaiseen osaamiseen liittyvät konkreettiset yksikkö- ja/tai ryhmäkohtaiset toimintatavat, käytännöt ja niiden arviointi kirjataan yksiköissä pedagogisiin suunnitelmiin ja tiimikirjaan. Tällä varmistetaan yhteistoiminnallinen oppiminen, osallisuus sekä tasa-arvon toteuttaminen inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Laaja-alaisen osaamisen lapsiryhmäkohtaiset tarpeet ja mielenkiinnon kohteet ohjaavat yksiköiden toimintaa ja toimintatapoja lasten oppimisen vahvistamiseksi. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteita arvioidaan yhdessä lasten, tiimien, työyhteisön ja huoltajien kanssa säännöllisesti eri tavoin.

Lapset oppivat arjen pienissä hetkissä kokopäiväpedagogisen ajattelun näkökulmalla. Oppiminen ja ajattelu kehittyvät positiivisessa ja kannustavassa ympäristössä. Lasta tuetaan tunnetaitojen havaitsemisessa ja ymmärtämisessä sekä käyttäytymisen säätelyssä, rohkaistaan kokeilemaan, kyselemään ja esittämään omia mielipiteitään sekä ajattelemaan itsenäisesti ja tekemään valintoja. Lapsen itsetunto vahvistuu aikuisen positiivisen huomion avulla sekä lasten, aikuisten ja toimintaympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Lapset suunnittelevat ja rakentavat aktiivisesti oppimisympäristöään ja sitä muokataan lasten ehdotusten ja tarpeiden pohjalta. Lapsella on arjen tilanteissa vaikutusmahdollisuuksia ja lapsen mahdollistetaan kokevan tulevansa kuulluksi ja nähdyksi. Osallisuus näkyy arjessa

mm. keskusteluissa, leikkivalinnoissa, toiveissa, ehdotuksissa ja piirroksissa sekä havainnoidessa lapsen olemista, leikkejä ja puheita.

Lapsilla on päivittäinen mahdollisuus liikkumiseen ja liikunnan iloon sekä arjen taitojen vahvistamiseen. Varhaiskasvatuksen toiminnassa näkyy henkilöstön tietoisuus tekemällä ja liikkumalla oppimisen vaikutuksista ja kyky yhdistää liikkuminen opittavaan asiaan. Henkilöstö kannustaa aktiiviseen työskentelyyn ja mahdollistaa toiminnallisen ympäristön niin sisä- kuin ulkotiloissa. Lapselle annetaan mahdollisuuksia valita erilaisia työskentelytapoja.

Ähtäri on luontokaupunki. Luonto on lähellä, joten se on sekä liikkumis-/leikkipaikkana että oppimisympäristönä tärkeä osa varhaiskasvatuksen monipuolista toiminta-aluetta. Liikkumis- ja luontomahdollisuuksia erityisesti ulkona on runsaasti eri puolilla Ähtäriä. Nämä ovat osa varhaiskasvatusta kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa toimintakauden aikana.

Kuva: Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus)

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Varhaiskasvatus tukee yhteistyössä kotien kanssa lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta. Digitaalinen osaaminen perustuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Käytetyt ohjelmat ja sovellukset sekä toimintatavat ovat turvallisia ja lapsen erilaisia taitoja kehittäviä. Lasten tuottamaa kulttuuria, taidetta ja ilmaisua tuetaan mediakasvatuksen keinoin. Digitaalisia välineitä (mm tabletteja, puhelimia, tietokoneita) käytetään esimerkiksi oppimisessa, leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä dokumentoinnissa.

Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä vahvistetaan käyttämällä sähköisiä järjestelmiä kuten Päikky ja Peda.net. Varhaiskasvatuksen esiopetuksessa huoltajien kanssa viestinnässä käytetään lisäksi Wilmaa.

Varhaiskasvatuksessa halutaan tuoda esille suomalaisen perinteen ja tapakulttuurin lisäksi ähtäriläisyyttä ja sen kulttuuriperintöä, taidetta ja lähiympäristön tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten kanssa tutustutaan esimerkiksi paikalliseen museoon, näyttelyihin, esityksiin ja konsertteihin sekä muihin ympärillä oleviin toimijoihin. Päiväkodilla käy vierailijoita ja vietetään juhlia, valmistetaan juhlapäiviin liittyviä asioita sekä luetaan monipuolisesti kirjallisuutta.

3 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on jatkuvasti muutoksessa oleva kokonaisuus. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan ja syvennetään myönteistä ja lämmintä vuorovaikutusta oppivassa ja rakentavassa, hyväksyvässä ilmapiirissä. Luottamus lapseen ja lapsen osaamiseen sekä hyvän huomaaminen kaikissa yhteisön jäsenissä luo pohjan osallisuuteen pohjautuvalle pedagogiikalle. Inklusiivisuus on kaikkia lapsia koskeva ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvä periaate, arvo ja kokonaisvaltainen tapa ajatella. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa Ähtärissä edistetään lasten, henkilöstön ja huoltajien osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Inkluusio liittyy niin lapsen varhaiskasvatuspaikkaa koskeviin järjestelyihin kuin kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen.

Henkilöstön vuosittaista lisäkoulutusta suunnataan toimintavuosittain painopistealueiden mukaisesti vahvistamaan erityisesti varhaiskasvatuksen kestävää toimintakulttuuria. Vuosittaisella osallisuudella Ihmeelliset Vuodet -koulutuskokonaisuuteen vahvistamme henkilöstön yhteisiä toimintatapoja mm positiivisen vuorovaikutuksen ja ryhmänhallinnan osalta.

Yhteistä kestävän toimintakulttuurin kokonaisuutta vahvistetaan lisäksi mm toimintaa ohjaavilla suunnitelmilla viestinnästä, dokumentoinneista, arvioinneista, prosesseista, palavereista ja painopisteistä.

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on yhteisesti luotu arvoperusta ja inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa jokainen lapsi saa toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään yhteisön merkityksellisenä jäsenenä. Oman, tiimin ja työyhteisön työn arviointi sekä asiakkailta saatava palaute muodostavat pohjan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiselle. Yhteisön yhteinen oppiminen pohjautuu sen jäsenten osaamiseen sekä yhteiselle halulle kehittää ja edistää toimintakulttuuria. Muutokset ympäröivässä yhteiskunnassa sekä oman yhteisön sisällä luovat toimintaan kehittämistarpeita, joihin pyritään vastaamaan uudistamalla inklusiivisia toimintatapoja paikallisessa varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa.

Johtamisella mahdollistetaan kokonaisuuden tavoitteellinen ja suunnitelmallinen arviointi ja kehittäminen sekä inklusiivisesti toteutettu pedagoginen toiminta. Säännölliset suunnittelupäivät ja -palaverirakenteet, koulutukset sekä kohtaamiskeskustelut tukevat henkilöstön yhteistä toimintaa varhaiskasvatuksessa. Henkilöstön pedagogisen osaamisen arvostaminen, hyödyntäminen ja kehittäminen nähdään tärkeänä voimavarana varhaiskasvatukselle ja sen inklusiivisuuden ja iteratiiviselle kehittämiselle. Inkluusion tavoite kattaa koko varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin, ja se on jatkuvasti kehittyvä prosessi sekä tavoite kohti jokaisen lapsen täysimääräistä osallisuutta. Inkluusion tavoitteena Ähtärissä on, että jokainen lapsi saa kokea oppimisen ja leikin iloa, kuulua ryhmään, oppia toisiltaan ja kasvaa potentiaaliinsa, omaan tahtiinsa ja omien edellytystensä sekä tuen tarpeiden mukaisesti.

Osallisuutta, yhteisöllisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tukeva inklusiivinen varhaiskasvatus toimii vuorovaikutuksessa, kuunnellen ja havainnoiden tasavertaisesti kaikkia sen jäseniä. Varhaiskasvatuksessa arvot tulevat näkyväksi yhdessä sovittuihin asioihin ja toimintatapoihin sitoutumisena sekä arjen valintoina. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, tulla kuulluksi ja nähdyksi. Lapsille annetaan mahdollisuus kiireettömään leikkirauhaan sekä monipuoliseen ja oppimista tukevaan toimintaympäristöön.

Varhaiskasvatuksessa sitoudutaan yhdessä pitämään huolta jokaisen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta sekä pedagogisesta turvallisuudesta ja hyvinvoinnista mm. ajantasaisilla toimintaohjeilla, turvallisuusohjeilla, MLL:n ohjeilla turvallisen päiväkotiryhmän rakentamiseen ja lasten henkilökohtaisilla lääkehoitosuunnitelmilla. Työntekijä perehdytetään työhönsä.

3.1.1 Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua toteutetaan Ähtärissä osana varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaista paikallista suunnittelua ja arjen toimintaa. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 sisältävät yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta koskevia kirjauksia, joiden mukaan arjessa huomioidaan, miten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät asiat näkyvät esimerkiksi puheissa, eleissä, valinnoissa, teoissa ja toimintatavoissa sekä päätöksissä. Ähtärin varhaiskasvatuksessa suunnitellaan ja toteutetaan monella tasolla läpi muun toiminnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimintaa. Toiminnan vaikutuksia arvioidaan kokopäiväpedagogiikan näkökulmasta jatkuvasti sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Toimintayksiköittäin syvennetään paikallista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua lapsi- ja ryhmäkohtaisesti esiintyvien tarpeiden mukaan, ja toimenpiteet kirjataan ryhmäkohtaisesti tiimikirjaan. Yksikkökohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu tehdään osana yksikön pedagogista suunnitelmaa, hyödyntäen tasa-arvoinen varhaiskasvatus -materiaaleja.

Tasa-arvo on osa Ähtärin varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, ohjaavana inklusiivisena ja oikeudellisena periaatteena. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman yksilöön liittyviin seikkoihin sidottuja rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Yhdenvertaisuus koetaan tärkeänä Ähtärin varhaiskasvatuksessa ja henkilöstö tiedostaa oman toimintansa ja asenteensa vaikutukset niin lapsiin kuin muihin aikuisiin ja toimii esimerkkinä.

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta pidetään ohjaavana periaatteena toiminnan järjestämisessä, rakenteiden luomisessa ja päätöksissä. Yhdenvertaisen palvelurakenteen vahvistaminen luo kestävää varhaiskasvatusjärjestelmää lapsiperheiden palveluissa.

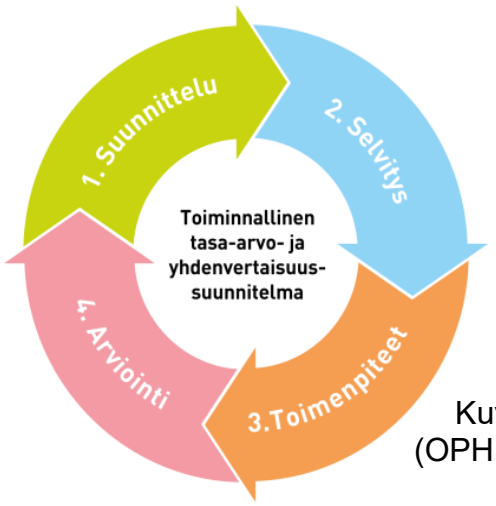
Lapsilla on mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja yksilöön liittyvistä asioista riippumatta. Henkilöstö luo moninaisuutta kunnioittavan ilmapiirin. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, huoltajien sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun keskeisiä käsitteitä Ähtärin varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, sukupuolisensitiivisyys ja moninaiset perhemuodot, joiden toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota toiminnassa.

Tasa-arvolla tarkoitetaan yleisesti sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhtäläisiä oikeuksia. Tasa-arvon suunnittelu varhaiskasvatuksessa keskittyy sukupuolten tasa-arvoiseen kohteluun. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että lapsilla on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet varhaiskasvatuksen toiminnassa, ja että varhaiskasvatus tukee sekä varhaiskasvatuslain että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain tarkoituksen toteutumista.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän iästään, alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta huomioidaan kaikille samoja ihmisoikeuksia ja vaikuttamisen mahdollisuuksia sekä oikeutta saada esimerkiksi tarvitsemansa tuki. Varhaiskasvatuksessa toiminta järjestetään siten, että kaikilla lapsilla on samanlainen mahdollisuus osallistua arjen toimintaan eikä yksikään lapsi erotu tarvitsemansa tuen vuoksi lapsiryhmän toiminnassa siten, että siitä aiheutuu lapselle kiusaamista tai ulkopuolisuuden ja erilaisuuden tunnetta.

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan henkilöstön osaamista huomata sukupuolittuneita käytäntöjä ja sukupuolinormeja, jotka saattavat olla tiedostamattomia, sekä herkkyyttä tunnistaa yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita, joissa sukupuoli tai muu tekijä rajoittaa lasten toimintaa ja taitoa purkaa niitä. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan, että sukupuolesta riippumatta lapsilla on samat oikeudet, mahdollisuudet ja velvollisuudet leikkiä, osallistua ja toimia. Henkilöstö huomioi toiminnassaan omia ajatuksia ja toimintaa, ja arjessa esimerkiksi lapsille jaettuja kehuja, lasten leikkejä ja leluja sekä leikkipaikkoja. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan sukupuolisensitiivisyyden rinnalla puhutaan **sukupuolivastuullisuudesta**, joka korostaa nimenomaan henkilöstön vastuun merkitystä ymmärtää mitä sukupuolisensitiivisyys on, jotta sen mukaan voidaan toimia. Sukupuolisensitiiviyden toteutumiseksi henkilöstöllä on mahdollisuuksia arjessa oppia asiasta ja keskusteluilla vahvistaa yhteisiä toimintatapoja tiedon lisäämiseksi ja toimien edistämiseksi.

Perhemuodot ovat moninaistuneet ja on tärkeää, että erilaiset perheet ovat tasa-arvoisesti esillä. Perheet sekä perhetilanteet ovat keskenään hyvin erilaisia ja muuttuvia. Lapselle annetaan kokemus siitä, että jokainen perhemuoto on yhtä arvokas. Vuorovaikutuksessa mm lapsen tuonti- ja hakutilanteissa sekä huoltajille mahdollistettavissa vasukeskusteluissa huomioidaan henkilöstön osaaminen toimia moninaisten perheiden kanssa. Kaikilla perheillä on oma yksilöllinen perhekulttuurinsa, joka huomioidaan yhteistyössä. Lapsiryhmässä keskustellaan eri kulttuureista sekä tutustutaan lasten ja perheiden tapoihin. Hyväksytään erilaisia tapoja toimia ja elää. Tuetaan lapsen myönteisen suhteen luomista moninaiseen ympäristöön, jossa kohtaavat eri kulttuurit, kielet ja katsomukset. Omaan ja muiden kulttuuriin tutustutaan ja sitä kautta monipuolisten yhteistyötaitojen opettelu luo hyvän pohjan lapsen vuorovaikutustaidoille ja toisten hyväksymiselle.

Kuvio 1. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman prosessi (OPH 2023) Kaisa Rekinen

Tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen toimintakulttuurin kehittämiseksi yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista ja käsitteistä keskustellaan varhaiskasvatuksessa eri tasoilla. Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että ihmisten eri ominaisuudet eivät aseta lapsia, perheitä tai henkilöstöä eriarvoiseen asemaan. Varhaiskasvatuksessa tehdään tarvittavia toimenpiteitä sekä arviointeja toimenpiteiden toteuttamisesta iteratiivisesti inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Varhaiskasvatus havainnoi, dokumentoi ja arvioi toimintakausittain toiminnassaan eri tasoilla ja -painotuksilla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta erilaisia sisältöjä ja teemoja.

3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa varmistetaan ja kehitetään, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen ja esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristö on fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen kokonaisuus, joka syntyy yhdessä tekemällä ja on osa varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaista kokopäiväpedagogista toimintaympäristöä. Kokemus oppimisympäristöstä on yksilöllinen ja siihen vaikuttaa jokainen yhteisön jäsen itse, yhteisön sosiaaliset suhteet, ilmapiiri ja vuorovaikutus sekä fyysinen ympäristö.

Kaikki yhteisön jäsenet otetaan mukaan oppimisympäristöjen suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Osallisuuteen perustuvassa oppimisympäristössä lapset saavat näkyä ja kuulua, heidän ajatuksiaan kuunnellaan. Varhaiskasvatuksessa keskeistä on tunneilmapiiri, jossa kasvattajien sensitiivisyys kohdata lapset yksilöinä sekä taitoturv tunnistaa psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön merkitys ryhmän hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta. Hyvän tunneilmapiirin kehittymistä edistää Ähtärissä vahvasti toteutettava kokopäiväpedagoginen pienryhmätoiminta, jossa yhdistyy lapsen kokemus ryhmään kuulumisesta, sen tärkeänä jäsenenä olemisesta sekä laadukas pedagoginen toiminta, jossa on aikaa lapsen kuulemiselle ja näkemiselle.

Oppimisympäristö suunnitellaan ja rakennetaan kiireettömäksi ja muunneltavaksi eri toimintoihin sekä eri kokoisille ryhmille huomioiden ryhmän lasten tarpeet ja toimintojen saavutettavuus. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua, ja kasvattaja auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän kysymyksiinsä vastataan lapsen ikätaso huomioiden. Tilat järjestetään siten, että ne mahdollistavat työrauhan ja mahdollisuuden omatoimisuuteen ja osallisuuteen. Tilat tarjoavat vaihtoehtoja monipuoliseen ja mieluisaan tekemiseen ja toimintaan. Lapset otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun ja toimintaympäristön rakentamiseen sekä arvioimiseen. Lähimetsät ja puistot oppimisympäristöinä mahdollistavat lapsille kokemusmaailman laajentumisen ja toiminnan monimuotoisuuden.

3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Monipuolinen, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö vahvistaa varhaiskasvatuksen paikallista toteutumista. Tiedon ja osaamisen jakaminen sekä yhteistyön kehittäminen eri tahojen kanssa monipuolistavat ja laajentavat varhaiskasvatuksen kestävää toimintakulttuuria.

3.3.1 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatus vastaa omalta osaltaan lasten kehityksestä, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Huoltajien toiveita sekä tietoa omasta lapsesta kuunnellaan ja otetaan huomioon hakemisvaiheessa sekä muodostettaessa lapsiryhmiä, varhaiskasvatuksen kokonaistarpeet ja -resurssit huomioiden. Yhteistyö perustuu kunnioittavaan, avoimeen ja aktiiviseen vuorovaikutukseen. Yhteinen sitoutuminen ja molemminpuolinen luottamus tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja oppimista sekä yhdessä tehdyn varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ja arviointia.

Palveluohjauksessa ja hakemusvaiheessa käynnistetään yhteistyö huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä. Tässä kohtaa painottuvat tiedon jakaminen sekä kokonaistarpeiden selvitys osana varhaiskasvatuksen järjestämisen rakenteita.

Yhteistyö lapsen osalta varhaiskasvatuksessa alkaa tutustumisen yhteydessä aloituskeskustelulla, jolloin käydään läpi peruskäytänteet, kuten hoitoajat sekä lapsen arkirutiinit ja tavat. Jokaiselle lapselle laaditaan yhteistyössä varhaiskasvatussuunnitelma. Päivittäiset keskustelut tuonti- ja hakutilanteissa ovat merkittävä osa yhteistyötä, ja antaa sekä henkilöstölle että huoltajille arvokasta tietoa lapsen kehityksestä ja kasvusta. Huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteistyön välineenä toimii lisäksi Päikky, johon lasten varhaiskasvatussuunnitelmat kirjataan. Lisäksi järjestelmässä tapahtuu hoitoaikojen varaaminen sekä tiedottaminen ja viestintä.

3.3.2. Monialainen yhteistyö

Ähtärissä tehdään monialaista yhteistyötä lapsen tarpeita vastaavasti eri perhepalveluiden toimijoiden kanssa. Monialaiset yhteistyöryhmät kokoontuvat säännöllisesti. Yhteistyön käytänteitä tuen aikana kuvataan lisää luvussa 5.

Laajaan 4-vuotiaan terveystarkastukseen sisältyy varhaiskasvatuksen henkilöstön laatima arvio lapsen hyvinvoinnista ja kehityksestä. Huoltajat toimittavat lomakkeen neuvolaan

tarkastuksen yhteydessä. Yhteistyön tavoitteena on tunnistaa yhdessä lapsen ikätasoisen kehityksen eteneminen.

Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään Ähtärin omia vapaa-aikapalveluja, kuten liikuntapaikkoja, kirjastoa ja muita kulttuuripalveluita. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat lisäksi Ähtärin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen vanhempainyhdistys Varpaat ry, sivistys- ja hyvinvointilautakunta sekä kolmannen sektorin toimijat, maahanmuuttotoimikunta, Perhekeskusyhteistyö, Eteläpohjanmaan hyvinvointialue, oppilaitokset ja esi- ja perusopetuksen edustajat. Monialainen yhteistyö paikallisessa varhaiskasvatuksen suunnittelussa toteutetaan Vekara-työn kautta.

4 Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan Ähtärin varhaiskasvatuksessa luovat arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä niihin pohjautuva kestävä toimintakulttuuri, monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö ja tuki. Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana, samoin kuin luvussa 4.4 kuvatut oppimisen alueet.

KUVA: Pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus, oph.fi)

4.1. Pedagoginen dokumentointi

Tavoitteellisen, laadukkaan pedagogisen ja inklusiivisen toiminnan edellytyksenä käytetään suunnitelmallista dokumentointia, arviointia ja kehittämistä. Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta, jota käytetään lapsiryhmäkohtaisten tiimikirjan ja pedagogisen suunnitelman tekemiseen. Pedagoginen dokumentointi tuo näkyväksi lasten tiedot, taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet, jotka ovat toiminnan suunnittelun perustana. Jatkuva havainnointi ja dokumentointi tekee pedagogista työtä näkyväksi ja auttaa arvioimaan toimintaa yhdessä henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta on tärkeä osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Se tukee merkittävästi toiminnan pedagogista lapsi- ja ryhmäkohtaista suunnittelua varhaiskasvatuksessa. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa.

Esimerkkejä dokumentointikäytännöistä Ähtärin varhaiskasvatuksessa:

- Varhaiskasvatussuunnitelmat
- Päikkyviestintä, varhaiskasvatuksen esiopetuksessa käytössä lisäksi Wilma
- Kyselyt ja arvioinnit toiminnasta huoltajille ja lapsille (mm asiakastyytyväisyyskyselyt eri teemoin)
- Lapsen omat kansiot, joihin kerätään materiaalia varhaiskasvatusajalta
- Päivittäinen dokumentointi; lasten toiminnan havainnointi ja kirjaaminen, päivittäiset keskustelut vanhempien ja lasten kanssa, kuvaaminen (esim. pedagoginen seinä)
- Kuvat ja videot
- Tiimikirjat
- Pedagoginen suunnitelma = PESU

4.2. Monipuoliset työtavat

Työtapojen valinnassa huomioidaan varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet ja tehtävät sekä lapsen ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toimintatavoissa painottuu toiminnallisuus, osallisuus ja luovuus. Käytettäviä toimintatapoja ovat leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen ilmaisu ja kokeminen. Myös digitaalisia välineitä ja sovelluksia käytetään monipuolisesti toiminnassa. Osa henkilöstöstä toimii digimentoreita, ja vahvistaa muun henkilöstön ja sitä kautta lasten yhdenvertaista välineistön käyttöä arjessa.

Lapsella on mahdollisuus toimia eri kokoisissa ja erilaisissa ryhmissä. Suunnitelmallisella pienryhmätoiminnalla lapsen tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä edellytykset tulevat paremmin huomioiduksi. Lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Lapsen omatoimisuutta lisätään asteittainen, tukemalla lapsen itsenäistä tapaa toimia. Monipuoliset työtavat ja rikas oppimisympäristö mahdollistavat sen, että lapsi saa käyttää aistejaan ja koko kehoaan kokonaisvaltaisesti oppimiseen. Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsia kuunnellaan ja havainnoidaan monipuolisesti, jolloin heillä on mahdollisuus koko ajan vaikuttaa varhaiskasvatuksen toiminnan sisältöön ja toteutukseen arkisissa tilanteissa.

4.3. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

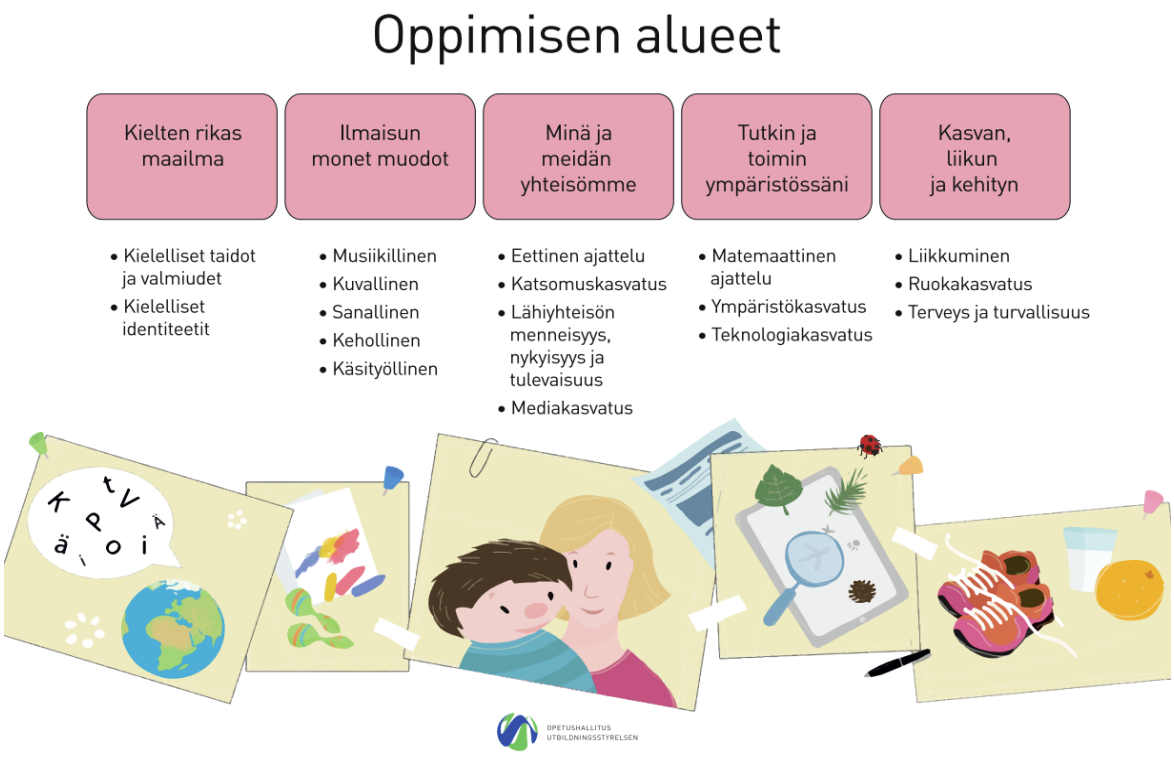
Leikki on keskeinen toimintatapa, jonka avulla lapsi kehittyy ja oppii. Henkilöstö turvaa leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjaa leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua leikkiin omien taitojen ja valmiuksien mukaisesti ja henkilöstö tukee lasta tarpeiden mukaan. Henkilöstö auttaa lasta leikin aloittamisessa, sekä rikastaa ja edistää leikkiä. Henkilöstö tukee läsnäolollaan muun muassa leikin aikana tapahtuvaa vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Leikki lisää myönteistä tunneilmastoa ja yhteisöllisyyttä. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Yhdessä lasten kanssa rakennetaan lapsen näköinen toimintaympäristö, joka mahdollistaa monipuolisten leikkien toteutumisen ja tukee lapsen mielikuvituksen kehittymistä. Leikkiympäristöä rakennettaessa henkilöstö huomioi lapsen ikä- ja kehitystason. Tällaisessa ympäristössä askarteluvälineet, pelit ja lelut ovat lasten tasolla ja aina saatavilla. Leikin syntymistä tuetaan tarjoamalla lapsille aikaa, rauhaa ja tilaa. Toimintaympäristöt joustavat leikkien mukaan, ja ne tukevat lapsen leikkiä. Ähtärin varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja tuetaan pitkäkestoisen leikin toteutumista. Lasten leikkejä havainnoimalla saadaan tietoa lasten mielenkiinnon kohteista, joita hyödynnetään toiminnan ja leikkiympäristön suunnittelussa. Leikkejä **havainnoidaan ja dokumentoidaan**. Havaintoja käytetään leikin ja muun toiminnan suunnitteluun ja ohjaamiseen. Lapset otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun kuuntelemalla heitä ja havainnoimalla lasten leikeistä heitä kiinnostavia asioita. Huoltajien kanssa käydyistä keskusteluista saadaan tietoa lapsen leikeistä kotona, mitä hyödynnetään suunniteltaessa varhaiskasvatuksen leikki- ja toimintaympäristöjä.

4.4. Oppimisen alueet

Oppimisen alueiden tavoitteet, lasten mielenkiinnon kohteet ja osallisuus luovat perustan pedagogiselle suunnittelulle ja toteutukselle. Lasten osallisuuden huomioiminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisen lapsi- ja oppimiskäsityksen jakamista. Ähtärissä lapsi nähdään osaavana ja pystyvänä toimijana. Luottamus lapseen ja lapsen osaamiseen rakentaa osallisuuteen pohjautuvaa pedagogiikkaa.

Lapsille tarjotaan **monipuolisia kokemuksia** oppimisen eri osa-alueilta. Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa ilmiöiden laajemman tarkastelun ja tutkimisen. Pedagoginen toiminta suunnitellaan edistämään lasten kehitystä ja oppimista. Toiminnan keskeinen lähtökohta on lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset.

Kuva: Opetushallitus, 2017

Ähtärin varhaiskasvatuksen painotuksia ovat tällä toimintakaudella kestävän toiminta-kulttuurin vahvistamiseksi paikallisen varhaiskasvatuksen suunnittelun asiakirjan yhteys arkeen, alle 3-vuotiaiden lasten pedagogiikan merkitys kasvussa ja oppimisessa sekä **henkilöstön välisen vuorovaikutuksen ja arjen struktuurin merkitys lapsen kasvussa ja oppimisessa.** Painopistealueiden yhdistäminen oppimisen osa-alueisiin luo yhtenäisen pedagogiset raamit toimintakauden paikalliselle suunnittelulle arjessa.

Lasten ja huoltajien kuulluksi tuleminen on yksi varhaiskasvatuksen keskeisimpiä asioita. Se, että **lapsi tuntee kuuluvansa** ja **olevansa tasavertainen jäsen ryhmässään** luo pohjaa näiden taitojen oppimiselle. Lasta ohjataan **huomaamaan hyvä itsessä ja toisissa** sekä luomaan **kunnioittava suhde ympäristöön. V**arhaiskasvatuksessa luodaan toimintatapoja, jotka vahvistavat yhteisöllisyyttä ja näin myös lapsen **sosiaalisia taitoja** parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsen **kuuleminen**, keskustelut lasten kanssa ja aikuisen aito **läsnäolo** sekä **pienryhmätoiminta** ovat arkipäiväistä toimintaamme, jotka omalta osaltaan vahvistavat kyseisiä taitoja varhaislapsuudessa. Varhaiskasvatus innostaa lapsia **monipuoliseen liikkumiseen** ja heille tarjotaan mahdollisuuksia kokea liikunnan riemu muokkaamalla ympäristöä liikkumiseen innostavaksi ja kannustamalla. Lasten kanssa tutustutaan **digitaalisiin** välineisiin ja sovelluksiin, niiden toimintaan ja turvalliseen käyttöön.

4.5. Kieli ja kulttuuritietoisuus varhaiskasvatuksessa

Kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen **monimuotoisuus näkyy varhaiskasvatuksen toiminnassa ja oppimisympäristössä**. Ähtärissä kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa pohditaan kieliin, katsomuksiin ja uskontoihin sekä kulttuurisiin tapoihin, tottumuksiin ja juhliin liittyviä kysymyksiä yhdessä kaikkien lasten kanssa. Näiden asioiden käsittely luo pohjaa lapsen **oman maailmankuvan rakentumiselle**. Varhaiskasvatus välittää osaltaan eteenpäin lasta ympäröivää kulttuuriperintöä. Lapset oppivat yhdessä sellaisia tietoja ja taitoja, jotka ovat edellytyksenä monimuotoisessa suomalaisessa yhteiskunnassa elämiselle.

Ähtärin varhaiskasvatuksessa huomioidaan monikulttuuriset perheet. Monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa on tärkeää, että henkilöstö luo **luottamukselliset suhteet** lasten huoltajiin. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä sekä menetelmistä. Lapsen varhaiskasvatusta suunnitellaan ja arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa sekä **sovitaan yhteisistä toimintatavoista** keskustellen. Yhdessä sovitaan kulttuuristen ja uskonnollisten juhlien **huomioon ottamisesta lapsiryhmän toiminnassa.**

Paikallisessa suunnittelussa huomioidaan tarvittaessa suomen kielen lisäksi myös ruotsin ja saamen kielellä järjestettävä varhaiskasvatus. **Vieras- ja monikielisten** lasten suomen kielen taidon kehittymistä tuetaan lasten tarpeista lähtien **kielitietoisen pedagogiikan** kehittäminen varhaiskasvatuksessa- materiaalien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia oppia suomea toisena kielenä mm **monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen** avulla. Tavoitteet toiminnalle kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suomen kielen taidon kehittymistä ja siihen annetun tuen vaikuttavuutta **arvioidaan säännöllisesti**. Lapsen

kielen kehitykseen liittyvä suomen kieleen tutustuminen ja opettelu eivät ole osa varhaiskasvatuksessa annettavaa, luvun 5 mukaista tukea, vaan osa varhaiskasvatuksen toimintaa.

4.6. Vuorohoito

Vuorohoitoa järjestetään Ähtärissä varhaiskasvatuslain säädöksiä noudattaen erikseen määriteltyjen vuorohoidon periaatteiden mukaisesti aikaisin aamulla, iltaisin, öisin, viikonloppuisin sekä arki- ja juhlapyhinä, Tassulan päiväkodissa. Aikaisten aamujen, iltojen ja viikonloppujen aikaan vuorohoidon lapsiryhmä saattaa koostua eri lapsiryhmien lapsista ja henkilöstöstä. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesta tavoitteellisesta toiminnasta vastaa kunkin ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja pedagogista toimintaa toteuttaa koko varhaiskasvatuksen henkilöstö ammattinimikkeeseen katsomatta. Vuorohoitoon ei ole subjektiivista oikeutta, vaan sitä järjestetään tarpeen mukaan lapsille, joiden hoidon tarve perustuu molempien huoltajien vuorotyöhön tai opiskeluun matka-aikoineen.

Vuorohoidossa olevan lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä, erirytmistä ja ennakoimatonta. Tämä huomioidaan ryhmän pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa siten, että lapselle muodostuu turvallinen, ennakoitava ja jatkuvuutta tukeva arki. Toimintaa suunnitellaan joustavasti siten, että jokaisella lapsella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ryhmän toimintaan sekä kokea osallisuutta ja kuuluvuutta yhteisöön yksilöllisistä hoitoajoista huolimatta. Vuorohoidossa turvataan lapselle laadukas varhaiskasvatus sekä mahdollisuus varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen toimintaan silloinkin, kun hoitoajat poikkeavat tavanomaisista hoitoajoista.

Kuva: Arjen struktuurin kuvittaminen vahvistaa yleistä tukea vuorohoidossa.

Vuorohoidon pedagogiikkaa tuetaan mm. seuraavin keinoin:

- Tuttu toimintaympäristö (oma lokero- ja naulakkopaikka)
- Kuvallinen päivä- ja viikkojärjestys sekä henkilöstön kuvallinen työvuorolista
- Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet, vireystila ja vuorokausirytmi

- Lasten ja ryhmän toiminta tehdään näkyviksi huoltajille ja henkilöstölle pedagogisen dokumentointiseinän avulla
- Pitkäkestoisia projekteja ja leikkejä toteutetaan hyödyntäen monipuolisesti koko vuorohoitoyksikön tiloja ja materiaaleja
- Tiivis yhteistyö huoltajien kanssa
- Vuorohoidon henkilöstön sekä yksikön muiden ryhmien välinen yhteistyö ja tiedonkulku on suunnitelmallista ja ajantasaista

5 Lapsen tuki

Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inkluusion periaatteiden mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa lapsen oikeutta kuulua ryhmään ja osallistua toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa ryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin. Lapsen näkökulmasta on tärkeää, että tuen tarve tunnistetaan mahdollisimman varhain ja lapselle järjestetään hänen kehitystään ja oppimistaan edistävä varhaiskasvatusympäristö sekä muu mahdollinen tarvittava tuki heti tarpeen ilmettyä. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan tuen suunnittelussa. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä. Jokainen lapsi hyväksytään omana itsenään ja ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla onnistumisen kokemuksia tuetaan myönteistä minäkuvaa.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Lapsen tuen pohjana on kaikille lapsille yhteinen, laadukas varhaiskasvatus, jossa lasten tuen tarpeisiin vastataan monipuolisesti ja oikea-aikaisesti. Tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana on huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön havaintojen yhteinen tarkastelu tai aiemmin todettu tuen tarve, joka huoltajia pyydetään tuomaan esiin varhaiskasvatukseen hakiessa ja kirjaamaan varhaiskasvatushakemukseen. Aloite lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi voi tulla myös lastenneuvolasta, terapeuteilta tai muilta sosiaali- ja terveysalan toimijoilta. Lapsen tukea järjestetään yleisellä, tehostetulla ja erityisellä tasolla inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuki tuodaan osaksi lapsen oman ryhmän toimintaa pedagogisin, rakenteellisin ja/tai hoidollisin keinoin.

Lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsen tarvitsema tuki, sen arviointi ja toimenpiteet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai erityisopettaja on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta, toimenpiteistä ja toteuttamisen arvioinnista. Tuen tarpeen arviointi, tuen toteuttaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviensa ja vastuidensa mukaan. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeen mukaan, vähintään kerran vuodessa. Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelussa ja arvioinnissa hoitaja tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Lapsella on oikeus erityisopettaja palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Ähtärissä toimii varhaiskasvatuksen kiertävä erityisopettaja (veo), joka vastaa lapsen kehityksen ja oppimisen sekä hyvinvoinnin tuen järjestämisestä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin. Veo:n tuki on osa-aikaista ja se voi olla lapsikohtaista tai ryhmässä toteutettavaa opetusta sekä konsultointia.

5.2. Yhteistyö tuen aikana

Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on osa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamista. Tuen aikana yhteistyön merkitys korostuu ja tiivis yhteistyö on yksi lapsen tuen muodoista. Huoltajat suunnittelevat ja arvioivat lapsen varhaiskasvatusta ja siellä tarjottua tukea yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja muiden mahdollisten lapsen kanssa toimivien asiantuntijoiden kanssa.

Monialainen yhteistyö

Ähtärin varhaiskasvatuksen monialaista yhteistyötä kehitetään Vekara-työryhmässä, joka kokoontuu toimintakausittain.

KUVIO: Ähtärissä monialaista yhteistyötä suunnitellaan, kehitetään ja arvioidaan Vekara-työryhmässä.

Monialaista yhteistyötä tehdään esimerkiksi lastenneuvolan tai opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajan, psykologin, perheneuvojan, terapeuttien, perhetyön sekä lastensuojelun edustajien kanssa. Yhteistyötä tehtäessä noudatetaan salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyön tavoitteena on löytää oikeat tukimuodot ja -palvelut mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä selkiyttää eri tahojen vastuut ja tehtävät.

5.3. Tuen toteuttaminen

Varhaiskasvatukseen osallistuminen antaa hyvän pohjan lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Erilaisin pedagogisin järjestelyin ja toimintatavoin ennaltaehkäistään vaikeuksien syntymistä. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa riittävästi yksilöllisiin tarpeisiin, annetaan lapselle hänen tarpeensa mukaisia tuen muotoja ja tukipalveluita.

Tuki voi olla yleistä, tehostettua tai erityistä tukea tuen muotojen ja tukipalveluiden määrästä ja intensiteetistä riippuen. Lapsen tuen tarve voi olla hetkellistä ja pientä, jolloin tilanteeseen pystytään vaikuttamaan pienin muutoksin nopeasti. Joskus lapsi tarvitsee pitkäaikaisempaa ja vahvempaa tukea, jolloin käytössä voi olla useampia tukitoimia. Lapsen tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti, osana varhaiskasvatussuunnitelmaprosessia. Sosiaali- ja terveysviranomaiset osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä, jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

Tuen tasot

Kolmitasoisen tuen malli **vahvistaa lapsen oikeutta saada riittävää tukea oikea-aikaisesti ja joustavasti.** Tukea annetaan lapselle niin kauan ja niin vahvana kuin on tarpeen. Annetun tuen vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan jatkuvasti. Varhaiskasvatuspäällikkö **tekee hallintopäätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista.**

Yleisellä tuella vastataan lapsen lyhytkestoiseen tai kevyempään tuen tarpeeseen. Tuki sisältää yksittäisiä, pedagogisia, hoidollisia tai rakenteellisia, tuen muotoja. Yleisen tuen järjestäminen vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstön pedagogista osaamista, ja lapsen kehityksen tuntemista sekä tuen tarpeen varhaista tunnistamista. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa tuen tarpeen arvioinnista ja tuen suunnittelusta yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa. Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta rakentuva toiminta ja toimintaympäristön suunnitteleminen, järjestäminen ja muokkaaminen perustuvat lasten tarpeisiin. Yleisessä tuessa henkilöstöllä on mahdollisuus konsultoida varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja havainnoi lasta ja lapsiryhmää ja osallistuu yhteistyöhön huoltajan kanssa. Myös huoltajat voivat olla suoraan yhteydessä varhaiskasvatuksen erityisopettajaan.

Tehostettuun tukeen siirrytään, kun lapsi tarvitsee monipuolisempaa ja säännöllisempää tukea. Tehostettu tuki on säännöllistä ja suunnitelmallista toiminnan mukauttamista lapsen tarpeita vastaavaksi. Tehostettuun tukeen voivat kuulua pedagogisten järjestelyiden lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan ohjaus ja/tai konsultaatio, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot ja säännöllinen monialainen yhteistyö.

Erityistä tukea annetaan lapselle, jolla on tarve kokoaikaiseen, jatkuvaan ja yksilölliseen tukeen. Varhaiskasvatuksessa erityistä tukea tarvitsevan lasten tuen tarve johtuu pääsääntöisesti vaikeasta vammasta, sairaudesta tai kehityksen viivästymästä ja hänen tuen tarpeensa ennakoi usein varhennettua oppivelvollisuutta. Erityisessä tuessa tehdään säännöllistä monialaista yhteistyötä ja ryhmän henkilöstö saa varhaiskasvatuksen erityisopettajan ohjausta ja konsultaatiota. Erityiseen tukeen voivat kuulua pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot.

Kuva: Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus, oph.fi)

Tuen muodot

Pedagogisen tuen pohjana on laadukas varhaiskasvatuksen henkilöstön toteuttama pedagogiikka, joka huomioi lasten tarpeet opetuksen, kasvatuksen ja hoidon näkökulmasta. Mahdollisia haasteita ennaltaehkäistään ja tuetaan pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla, joita ovat mm. suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu, oppimisympäristön muokkaus ja selkeä päiväjärjestys sekä päivittäisten toimintojen rytmittäminen. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki sekä tarvittaessa lapsikohtainen ohjaaminen, viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen ovat myös pedagogisia järjestelyitä.

Rakenteellisen tuen muotoja ovat henkilöstön osaamisen lisääminen tuen tarpeen arvioinnissa ja toteuttamisessa sekä erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen. Rakenteellisena tukena voidaan vahvistaa henkilöstörakennetta. Apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut ja pienryhmät ovat yksi rakenteellisen tuen muoto. Tarvittaessa voidaan lisätä henkilöstöresurssia ryhmään ja/tai käyttää rakenteellisia kertoimia tukea tarvitsevilla lapsilla.

Alle 3-vuotiaat	*Yli 3-vuotiaat*
• Tehostetun tuen piirissä oleva lapsi, lisäkerroin 0,5 eli yhteensä 2,25 laskennallista paikkaa • Erityisen tuen piirissä oleva lapsi, lisäkerroin 1,75 eli yhteensä 3,5 laskennallista paikkaa	• Tehostetun tuen piirissä oleva lapsi, lisäkerroin 0,5 eli yhteensä 1,5 laskennallista paikkaa • Erityisen tuen piirissä oleva lapsi, lisäkerroin 1 eli yhteensä 2 laskennallista paikkaa

Hoidollisen tuen muodot ovat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta. Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa **arvioidaan aina tapauskohtaisesti**, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. **Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuslain mukaisesta tuen tasosta**, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat lapset, joiden arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana.

Tavoitteena on, että **lähtökohtaisesti päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään viimeistään lapsen viidentenä ikävuonna, jotta oppivelvollisuutta ehditään tosiasiallisesti varhentaa ja lapsella on mahdollisuus osallistua esiopetukseen jo 5-vuotiaana, mikäli huoltaja niin päättää.** Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätös tulee tehdä ennen perusopetuksen alkamista.

Ähtärissä **hallintopäätöksen** varhennetun oppivelvollisuuden piiriin ottamisesta **tekee sivistys- ja henkilöstöjohtaja.** Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta.

5.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Kun lapsi saa vahvempaa tukea, kuvataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tavoitteet ja toimintatavat, joilla lapsen tuen tarve huomioidaan. Lasta kuullaan ikätasoon sopivalla tavalla; esimerkiksi havainnoimalla tai haastattelemalla lasta. Suunnitelmassa kuvataan millaisin pedagogisin, rakenteellisin ja hoidollisin järjestelyin lapsi pystyy toimimaan osana ryhmää.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan yhteistyössä vähintään kerran vuodessa, mutta lapsen tarpeiden vaatiessa myös useammin. Arviointi kohdistetaan tukitoimiin, joita on suunniteltu ja toteutettu sekä tuen riittävyyteen ja sopivuuteen. Yhteisen arvioinnin pohjalta määritellään lapsen tuen taso. Tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti yhteistyössä lapsen, huoltajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja tarvittaessa muiden lapsen kanssa toimivien asiantuntijoiden kanssa. Siirtyminen tuen tasolta toiselle ja tuen muodot kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Esiopetukseen osallistuvan lapsen mahdollinen tuki täydentävän varhaiskasvatuksen osalta kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

5.5. Hallintopäätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tehdään hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin. Ähtärissä kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) valmistelee hallintopäätöksen ja vastaa lapsen huoltajien tai muun laillisen edustajan kuulemisesta. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Valmisteluprosessissa huomioidaan mahdolliset asiantuntijalausunnot. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään päätöksen mukaisesti, myös silloin kun tuen taso muuttuu. **Tuen aikana suunnitelman laatii varhaiskasvatuksen opettaja tai perhepäivähoitaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan, lapsen ja huoltajien kanssa.**

6 Toiminnan arviointi ja kehittäminen Ähtärissä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja perusteita tarkentavan paikallisen suunnittelun toteuttamista ja kehittämistä arvioidaan iteratiivisesti. Arvioinnin pohjana on varhaiskasvatuksen pedagoginen laatu ja sen pohjalla vaikuttavat arvot. Arviointi on osa suunnittelua ja se on jatkuvaa. Arvioinnin lähtökohtana on varhaiskasvatuksen fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja pedagogisen toimintaympäristön vaikuttavuus. Arviointi on luonteva toiminnan suunnittelun lähtökohta ja sitä toteutetaan monella tasolla. Arviointiin osallistuvat lapset, huoltajat, henkilöstö, monialainen yhteistyöverkosto, varhaiskasvatuksen johto sekä päättäjät. Arviointi on sekä laadullista että määrällistä ja se tuottaa eri tasoille tietoa, joka ohjaa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, sen suunnittelua, valintoja ja päätöksentekoa. Arvioinnin kohteena ovat sekä varhaiskasvatuslain toteutuminen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätyt periaatteet, sisällöt ja tavoitteet.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) mukaan arvioinnin tarkoitus on lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytysten edistäminen, varhaiskasvatuslain tarkoituksen toteuttamisen turvaaminen sekä tiedon tuottaminen varhaiskasvatuksen kehittämiseksi paikallisesti ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi. Ähtärin varhaiskasvatuksessa käytetään kausittain kansallista laadunarviointijärjestelmä Valssia, joka tukee järjestäjien ja palveluntuottajien arviointitehtävää. Valssi on monipuolinen digitaalinen palvelu, joka perustuu tutkimusperustaisille arviointilomakkeille. Lomakkeiden avulla voidaan toteuttaa tiedonkeruita, raportoida kerättyä tietoa, koostaa keskustelemalla tuotettua tietoa sekä julkaista toimijan lakisääteisiä arviointituloksia sekä kehittämissuunnitelmia.

Lisäksi arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään kausittain lapsi-, ryhmä- ja yksikkökohtaisia arviointeja, teemoja ja menetelmiä toiminnan vaikuttavuudesta ja toteutumisesta sekä vastataan koko varhaiskasvatuksen kehittämisen vaatimuksiin.

Kuva: Jenna Rautio

Ähtärin varhaiskasvatus 1.8.2026